

Eduskunnan Sivistysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Viite: HE 241/2020 vp

Unifi kiittää mahdollisuudesta lausua. Uudistus on laaja ja tärkeä kokonaisuus, jolla pyritään turvaamaan palvelujen tuottaminen ja niiden kehittäminen laadukkaasti ja taloudellisesti kestävästi. Kiinnitämme lausunnossamme huomiota: 1) uudistukseen liittyvän monialaisen osaamisen tuottamiseen, 2) koulutus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan varmistamiseen kaikilla hyvinvointialueilla sekä 3) yliopistojen ja yliopistosairaaloiden tuloksekkaan yhteistyön turvaamiseen. Pyydämme Sivistysvaliokuntaa huomioimaan yliopistojen ja yliopistojen asiantuntijoiden lausunnot, joissa on otettu kantaa hallituksen esityksen sisällöllisiin yksityiskohtiin.

Uudistuksen onnistunut toteuttaminen ja hyvinvointialueiden johtaminen edellyttää tutkittua tietoa ja monialaista osaamista

Laaja-alaisen uudistuksen edellytyksenä on monialainen osaaminen hyvinvointialueen johtamisessa ja tiedolla johtamisen rakenteiden luominen. Lainsäädäntöehdotus tunnistaa yliopistot ja ammattikorkeakoulut hyvinvointialueiden yhteistyökumppaneina osaamis- ja työvoimatarpeen arvioinnissa ja ammatillisen osaamisen kehittämisessä (järjestämislaki 32§). Yliopistot ja korkeakoulut tulisi kuitenkin nähdä kumppaneina nykyistä laajemmin, monialaisen tutkimustiedon tuottajina ja osaamisen kehittäjinä.

Hyvinvointialueiden strategiseen johtamiseen tarvitaan tutkimukseen perustuvaa analyttistä ymmärrystä ja osaamista. Hyvinvointialueiden tehtävät ovat laajat, samoin niihin tarvittava osaaminen. Suomen yliopistokenttä voi valtakunnallisesti tarjota käyttöön osaamista paitsi suoraan lääketieteen, terveystieteen ja sosiaalitieteiden alueilla, myös mm. tietojohtamisen ja vaikuttavuuden arvioinnin tukena, liikunnan terveysvaikutusten edistämiseksi, talouden, rakenteellisen sosiaalityön, hallintorakenteiden kehittämisen, palvelujen tarjonnan mallien rakentamisen ja kyberturvallisuuden alueilla. Kansainvälisesti huipputasoista tutkimusta ja koulutusta tehdään eri tieteenaloilla Suomen eri yliopistoissa, sekä yliopistosairaaloiden yhteydessä että niillä alueilla, joilla ei ole yliopistosairaala.

Uudistuksessa tulee varmistaa osaamisen tutkimuspohjainen kehittäminen kaikilla hyvinvointialueilla

Uudistuksen lakiesityksissä on jäänyt vähemmälle huomiolle hyvinvointialueiden ja niiden toimijoiden rooli osaamisen kehittämisessä. Uudistuksessa on tärkeää selkeästi ohjata hyvinvointialueilla toimivat julkisen, yksityisen ja järjestökentän edustajat kehittämään osaamisesta yhdessä oppilaitosten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa. Osaamisen kehittäminen sekä tutkimus- koulutus- ja kehittämisrakenteiden muodostaminen ei saa jäädä liikaa harkinnan- tai sattumanvaraiseksi.

- Lainsäädäntöön tulee saada selkeä velvoite koulutus-, tutkimus- ja kehittämisrakenteista ja toimista kaikilla hyvinvointialueella. On tärkeää huomioida, että velvoite koskee myös ruotsin- ja saamenkielisten palvelujen tutkimus- ja kehittämisrakennetta.
- Laajojen, vaativien kehittämistoimien tuloksekas toteuttaminen edellyttää osaamista, jota ei välttämättä yhden hyvinvointialueen toimijoilta löydy. Hyvinvointialueiden omien koulutus-, tutkimus- ja kehittämisrakenteiden tukena esitetty hyvinvointialueiden välisiin sopimuksiin perustuva yhteistyöaluemalli on kannatettava

- Osaamisen kehittäminen tulee huomioida paitsi sisällöllisessä kehittämisessä, myös hallinnollisessa päätöksenteossa. Hyvinvointialueet tulisi velvoittaa nimeämään yliopistojen edustajat keskeisiin hyvinvointialueen päätöksentekokielimiin, jotta osaamisen kehittämisen tavoite toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla.

Yliopistojen ja yliopistosairaaloiden yhteistyö tulee määritellä lainsäädännössä yhtenäisesti

Nykyisessä lainsäädännössä on määritelty yliopistosairaaloiden ja yliopistojen asema osana erikoissairaanhoidon ja terveydenhuollon koulutuksen ja tutkimuksen kenttää hyvinkin tarkasti. Lausuttavana olevassa lakiesityksessä yliopistojen ja yliopistosairaaloiden erityisasema jää pitkälti sopimus pohjaiseksi. Tällöin on vaarana, että Suomen edellytykset korkeatasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen terveydenhuollon alalla ja sitä kautta hoidon taso voi heikentyä.

Unifi viittaa Suomen yliopistollisten sairaanhoitopiirien toimitusjohtajien ja vastaavien yliopistojen rehtoreiden yhteiseen lausuntoon Sosiaali- ja terveysministeriölle 17.2.2020 ja toteaa, että yliopistojen ja yliopistosairaaloiden yhteistyöstä tulisi säätää lainsäädännössä yhdenmukaisin perustein koko maata koskien. Sote-uudistuksessa tulee relevantit säännökset erikoissairaanhoidolaista siirtää ajantasaisesti uudistuvaan lainsäädäntöön. Laeissa tulisi säätää mm. seuraavista asioista:

- Yliopistolla tulee olla rooli myös yliopistosairaalan hallinnossa sovitulla tavalla
- Yliopistosairaalan roolia tulee selkeyttää sopimusperusteisesti yliopiston ensisijaisena kumppanina opetuksen ja tutkimuksen edellytysten luomisessa
- Yliopistosairaalla ja yliopistolla tulee olla yhteistä henkilöstöä, yhteisiä resursseja ja yhteisiä yksiköitä sovitulla tavalla. Erillissäätelylle on tarve yliopiston ja yliopistosairaalan yhteisten tehtävien osalta sekä yhteisten henkilöiden työsuhteiden osalta
- Yliopistollisille sairaaloille on asetettu velvollisuuksia lääkäreiden perusopetuksen ja erikoislääkärikoulutuksen tuottamisessa. Nykyinen lainsäädäntö ei riittävästi tunnista yliopistollisten sairaaloiden näitä rooleja ja kustannuksia. Yliopistollisten sairaaloiden koulutus- ja tutkimusfunktiota pitää määrittää lainsäädännössä
- Yliopiston ja yliopistosairaalan yhteistyön ja tätä kautta tutkimus- ja opetustoiminnan edellytyksiä parantaisi sääntely, jonka perusteella osapuolet voisivat asettaa tiloja, laitteita ja myös tutkimuksen tukipalvelujen henkilöstöä toisen osapuolen käyttöön esimerkiksi tila- ja laitevuokrana, palvelumyymäntinä tai mahdollisesti henkilöstön vuokrauksena ilman, että kyse on julkisesta hankinnasta tai markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta.

Uudistuksen tulee sisältää huomioida myös sosiaalityön koulutuksen ja tutkimuksen systemaattinen kehittäminen

Koulutus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan rakenteiden ja instrumenttien tulee koskea myös sosiaalihuollon palveluiden tieto- ja tutkimuspohjaista kehittämistä, ei ainoastaan terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluita. Hallituksen esityksessä sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen kehittämisen tarve on tunnistettu, mutta konkreettisia toimia ei ole riittävästi kuvattu. Lakiesitykseen tulee kirjata nykyistä vahvemmin myös sosiaalityön koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen toimet. Edelleen, kun uudistuksen yhtenä tavoitteena on sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palvelujen tiiviimpi integrointi, tulee myös niiden koulutus, tutkimus ja kehittämistoiminnan tulee kulkea tiiviissä vuorovaikutuksessa.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Keijo Hämäläinen
Puheenjohtaja

Tanja Risikko
Toiminnanjohtaja